



Kocsi az Ördögárok mélyén a földkiemelési munkáknál.

Az Ördögárok átalakítása gyűjtőcsatornává az Ákos-utcánál

Az Ördögárok végnapjai.

(A Pesti Hírlap tudósítójától.) Az Ördögárok története oly régi, mint az ördög. Nem is egy, számos olyan vízmosás van a világon, amelyet a nép az ördög művének tulajdonít. Van is rá oka: az irgalmatlan nagy szakadék henyén, lomhán terpszkedik hónapokon át, engedi, hogy gaz kiverje, állat felkeresse, a gyermekesereg rablóbandur-tanyává alakítsa, egyszerre aztán elveszti béketűrését, rohanó sárga víztömeggel telik meg, amely magával ragad mindent, ami az útjába kerül, végül még házakat is.

Igy volt ez régen. Az ember nem nyult az árokhoz, tehát az árok nyult az emberhez. Ma már valamivel szelidebb. Ugy látszik a benne lakó ördöggel is az állatszeliidítők módjára bántak: kiölték belőle minden energiát, úgyhogy ma már, ha ugyan sikerül összebeszélne egy hiu felhőszakadással, csak színpadiasan mutogatja zajló árját, amellyel azonban szégyenkezve tűnik el a ráváró hatalmas csatorna-ketrecben. Ez aztán minden érzés nélkül a Dunába löki őt.

A hajdani nagylétről ma már csak emlékek beszélnek. Ezekbe azonban érdemes betekinteni. Mindegyiknél állapítsuk meg, hogy a budai Ördögárokra van szó. A pesti oldal ugyanis megirigyelte ezt a regényes rekvizitumot s a nép nyelvén Ördögárok-nak nevezte el a Rákospatakat. Soha ilyen furcsa cégbitorlást. Az Ördögárok ugyanis nem igazi patak, hanem álpatak; nincs forrás, amely táplálja; csupán az esővíztömegekkel lép fel rövid időre, mint pillanatnyi víznábob. Mint legális álpatak élvezi az álpatakság minden előnyét és hátrányát! Érthetetlen tehát a Rákospatak konkurrenciája! Az igazi patak maradjon meg szolid, rendes polgári pataknak és ne akarjon Ördögárok lenni.

Hosszu legény ez a mi budai Ördögárunk. Nagy-Kovácsi község határában indul el útjára, amelyet az Erzsébet-híd fölött fejez be, nyilván céltatosan a Gellérthegynél, az egykori boszorkányok hegyénél. Itt együtt panaszolhatják a szomorú sorsot, amelyet a civilizáció hozott mindkettőjükre.

Szóval Nagy-Kovácsi község felett, a Nagy Szénás hegység tövében kezdődik a vadvízeknek ez a természetes, de rakoncátlan összegyűjtő medencéje. Tízennyolc kilométeren át foglalkoztatja környezetét. Mária Remetén keresztül a főváros hűvösvölgyi határára jut a főváros területére. Érinti a Szép Juhászút, a Lipótmező, majd a Budakeszi-uton, a Városmajoron, a Vérmező mellett a krisztina-körtől oldalon halad a Duna felé.

Mellékárok is „folynak” az Ördögárokba, így a zugligeti árok, amely a Szarvas-vendéglő tájáról jövet a Szép Ilonánál torkollik bele; a magasabb fekvésű Budenz-árok és a törökvészi oldalon lévő Kapy-utcai árok. Ez egy régi szabású romantikus árokdarab, amint azt a Guggerhegy felé sétálók méltányolni tudják.

Ma már a hegyvidéken emberkéz is segít élvezhetővé tenni a természet szépségeit. Régen mindent a természettől vártunk, amelynek szeretetében hajlandók voltunk az Ördögárok gonoszítottait és csinytevéseit is megbocsátani.

Az Ördögárokknak, olvassuk egy pontosan ötven év előtt kelt tudósításban, megtekintése is izgalmas kelt a kedélyben, ahhoz fűződően annyi élvezet és annyi kaland képe, mit az összes nyári mulatságok, majálisok, kirándulások, a számos mulatóhelyek és nyaralók emlékünke idéznek.

Ugyanitt arról is értesülünk, hogy az Ördögárokknak több jó tulajdonai voltak: iszapot és kődarabokat hordott s így a város belterületén piszkot és rothadást terjesztett. Az 1870-ben alakult fiatal Közmunka Tanács 1872-ben elhatározta, hogy kor-

dába szedi a vén garabonciást és beboltoztatja. Ennek a készülő bolt nem volt jó bót; éppen azért még egyszer megmutatta ördögi patáit, melyekkel borzalmasan szétrugott rémüldöző közönsége középette.

1875 június 26-án ment végbe ez az ördögtánc. Az egykoru tudósítás szerint a városban egyes helyeken az utca a kövezettel együtt eltűnt és tátongó mélységet hagyott hátra; máshol iszappal borított utcák, összeomlott házak, dűledező falak, vízzel telt pincék és lakások, az udvarokra kihordott butorok, gyászoló özvegyek és árvák hirdették a borzasztó csapás nagyságát, amely minden emberi képzeletet felülmúlt. Az Ördögárok régebbi boltozata több helyen felszakadt: a rajta épített házak a lakókkal együtt elsodortattak és eltemetettek; az árvíz tartama alatt a Vérmező és Kelenföld egy siktengernek látszott. Mindez egy igen rövid ideig tartó vihar műve volt.

A hivatalos becslés a kárt 3.100.000 forintra értékelte. Most már erélyesen folytatták a már megkezdett beboltozást, amellyel a hetvenes évek végén eljutottak lefelé a Dunáig, felfelé a Karácsonyi palotáig. Ez csaknem egymillió forintba került, de megérte, mert az 1875-éhez hasonló katasztrófától már nem kellett félni, egészségügyi és esztétikai szempontok azonban a munka folytatását kívánták.

Amikor a Vérmező környékét valamennyire rendbehozták, az Ördögárokknak itt elhúzódó nyitott részét is beboltozták. További rendezés a háboru alatt következtetett be, amikor a Városmajoron túl egy szakaszt beboltoztak a Julia-utcaig. Ott, ahol tavaly még a nyílt és boltozott árokcsúcsok érintkeztek, ma már az 5-ös számú autóbussz kanyarodik fel a Budakeszi-utról a Pasaréti-utra.

A Budakeszi-utat jól ismeri az egész főváros. Mindenki megfordult erre, amikor — ki autón, ki villamoson, ki gyalog — nyáridőn a zöldbe, télidőn hóba megy. Ez a nagy ambulans közönség immár második éve figyelheti a hatalmas földmunkákat. Óriási betoncsövek kerülnek a földbe, amelyet meg kell sokszorozni. Mert azt a nagy földtömeget, amelyet ezer évek rohanó vizei vájtak ki innen, mégis csak pótolni kell. A főváros tanácsi harmadik ügyosztályának vízépítési alosztálya, amely e munkát végzi, kettős célt óhajtott elérni: egyfelől a modern kívánalmaknak megfelelő szennyvíz főcsatornát ad a Pasarét és Hűvösvölgy virágzó településének, másfelől a Budakeszi-utat a főváros legszebb útjává varázsolja. A modern élet okozta baj ugyanis az volt, hogy a nagy költséggel készült autóúthoz kezdtek hűtelenek lenni a gyalogosok. Most azonban a betemetett Ördögárok husz méter széles parkszávvá fogja megtoldani a Budakeszi utat. Ez minden igényt ki fog elégíteni. Különösen, ha elkészül a most már a Debrői-ut és a Pasaréti-ut közötti dombos park, szemben a megszűnő félben lévő víziváros temetővel: a Fogaskerekű alsó állomásától kezdődőleg egy nagy egységes parkban érezheti magát a fővárosi ember.

Ehhez persze még az lenne kívánatos, hogy a Julia-ut és az Ákos-utca közötti nagy négyszögletes üres telekkomplexussal történjék valami. A szélen mindenesetre itt is folyt a munka. Az Ördögárok már itt is bolt alatt van. Most mennek tovább kifelé egészen. Az idén a Volkmann-utcaig. Minden évben 200–300 méter a penzum. Így jutnak el teljes boltozással a Zuhatag-utcaig, honnan a főváros házigyártású betonburkolatával fogják ellátni a nyitott, de megcivilizálódott Ördögárkot egészen a főváros határáig.

Rend és tisztaság költözik így a régi romantikus, de veszélyes és piszkos helyre. Nem baj: a mindinkább szépülő hegyvidék termel új poézist eleget. És gondoskodás történt az átmenetről is. A szép Juhászút tájékán még vannak eredeti ősi tíz méter mély és 15–20 méter széles Ördögárokcsatlakozások. Már az öreg, fogatlan ördögök. Nem veszedelmesek, de arra jók, hogy a gyerekek Wild-Westet játsszanak bennök, olyan élethűen, hogy akár talkiet lehetne róla felvenni.